

FUŠ – Film u školi vam predstavlja film

OBLAK

(Oblak, r. Miroslav Sikavica i Iva Kraljević)

(veljača/ožujak 2012.)

Prevenција nasilja među djecom i mladima – poziv za sve nas

«Nenasilje ne znači samo zaustavljenje i odsustnost nasilja.

Glavni mu je cilj transformirati svaki oblik sukoba

tražeći njegov uzrok i razvijajući kapacitete koji će prema sukobu pristupiti u produktivnom, a ne u destruktivnom smislu» (Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek)

Uvodno

Prevenција nasilja među djecom i mladima naša je osobna i društvena odgovornost. Možemo joj doprinijeti kao učitelji, nastavnici, roditelji, susjedi, prijatelji. Možemo ju potaknuti na osobnoj razini kroz vlastiti životni stav odricanja od nasilja, na profesionalnoj razini prenoseći vlastita znanja, stavove i vještine, kao i tražeći da se sustavno uvede u sustav odgoja i obrazovanja.

Kako nasilje među mladima ne bi postajalo važna tema isključivo post-festum kao u slučajevima Luke Ritza, Frane Despića ili Miroslava Tunjića - zagovaramo da preventivni programi u funkciji prevencije i nasilja što kvalitetnije uđu u obrazovni sustav. U rad na prevenciji i suzbijanju nasilja među mladima treba uključiti najšire društvene strukture: sve učenike/ce, nastavnike, profesore, stručne suradnike i drugo nastavno osoblje, roditelje, organizacije civilnog društva, kao i odgovorne institucije, sve s ciljem kako bi djelovali na stav javnosti da je nasilje neprihvatljiv način rješavanja sukoba, što još uvijek u Hrvatskoj nije slučaj.

Prevenција nasilja u našem obrazovnim sustavu još uvijek najčešće nalazi mjesto u izvannastavnim aktivnostima i programima, a usmjerena je prema partikularnim temama i tek prema rizičnim skupinama.

No kako nasilje nije samo pitanje očuvanje biološkog integriteta osobe, već širi društveni problem, smatramo da bi značajno mjesto prevencija nasilja trebala bi zauzeti u novom kurikulumu Odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo, kao jedan od njegova 4 stupa: odgoj (i obrazovanje) za mir i nenasilje, politička pismenost mladih, odgoj za ljudska prava i demokraciju, odgoj za interkulturalizam i suzbijanje predrasuda.

Nenasilje je visoko pozicionirana i poželjna društvena vrijednost, no istraživanja pokazuju da u obrazovnom sustavu ono često ostaje na normativnoj razini, na razini poželjne vrijednosti, ne transformira se u akciju.

Samoj eskalaciji fizičkog nasilja najčešće prethode različiti sukobi: iskazivanje predrasuda i stereotipa, verbalno nasilje, vrijeđanje, nepoštivanje različitosti. **Nije svaki sukob nasilje, a konstruktivno i nenasilno nošenje sa svakodnevnim sukobima uvelike doprinosi prevenciji nasilja.**

Upravo je ovo područje u koje trebamo ulagati svoju energiju: poticanje na razumijevanje vlastitih identiteta, osvještavanje i suzbijanje predrasuda, uvažavanje različitosti, omogućavanje razvoja svakog pojedinca i pojedinke.

U nastavku nudimo nekoliko mogućih pristupa i sadržaja koji mogu doprinijeti prevenciji nasilja. Prije toga, važno je reći da se ovaj oblik edukacije ne može svesti samo na prenošenje znanja, već nužno treba uključiti simultani rad na vještinama, znanjima i stavovima učenika i učenica. Ne manje važno, metode trebaju odgovarati sadržaju. **Prevencija nasilja treba počivati na interaktivnom i participativnom učenju koje polazi od iskustava učenika i učenica. Uključenost u proces i donošenje odluka potiče odgovornost i korištenje stečenih vještina, znanja i stavova.**

Istraživanja pokazuju kako je u ovom nastavnom području najveći utjecaj na uspjeh ima osjećaj samoefikasnosti. Ukratko, samoefikasnost je «vjerovanje osobe vlastitim mogućnostima» (Bandoura, 1995.).

Nasilni učenici imaju najnižu percepciju samoefikasnosti i to ih upućuje na biranje agresivnih stilova ponašanja. «*Samo učenje znanja i vještina aktivnog rješavanja sukoba nije dovoljno. Jačanje samoefikasnosti – osnaživanje uvjerenosti učenika u mogućnost ostvarivanja uspjeha u rješavanju konfliktnih situacija povećava vjerojatnost da će učenici djelovati u skladu sa stečenim znanjima i vještinama*». Drugim riječima, ako učenici iskuse uspjeh pri transformaciji sukoba na nenasilan način, podiže se njihovo samopouzdanje i učvršćuje povjerenje prema nenasilnim metodama.

I: Prijedlog znanja, vještina i stavova relevantnih za mirovno obrazovanje prema

Ujedinjenim narodima

Vještine	Znanja	Stavovi
komunikacija, aktivno slušanje i refleksije	prepoznavanje predrasuda	samopoštovanje
suradnja	poznavanje sadržaja vezanih uz:	suosjećanje
empatija i suosjećanje	sukobe i rat, mir i nenasilje, zaštitu okoliša i ekologiju, nuklearno i drugo oružje, pravdu i moć, teorije analize, prevencije i transformacije sukoba	tolerancija i uvažavanje različitosti
kritičko mišljenje i rješavanje problema	različite kulture, rase, rodnu ravnopravnost, religiju	uvažavanje ljudskog dostojanstva
medijacija, pregovaranje i transformacija sukoba	ljudska prava	interkulturalno razumijevanje
strpljivost i suzdržljivost	globalizaciju	osviještenost rodni razlika
odgovorno građanstvo	rad	socijalna odgovornost

kreativnost	siromaštvo i međunarodnu ekonomiju	solidarnost, brižnost
vještine vođenja i vizije	međunarodno pravo	svjesnost o potrebi zaštite okoliša.
	rad Ujedinjenih naroda i drugih međunarodnih mehanizama i standarda	samopoštovanje
	zdravlje, AIDS	suosjećanje
	trgovinu drogom.	

II: Sustav kompetencija Europske unije – međuljudska i građanska kompetencija

Međuljudska kompetencija obuhvaća sve oblike ponašanja kojima treba ovladati da bi osoba učinkovito i konstruktivno mogla sudjelovati u društvenom životu i rješavati probleme kada je to potrebno. Međuljudske vještine nužne su za učinkovitu interakciju između dvoje ili više ljudi i primjenjuju se u javnoj i privatnoj domeni. Između ostalih, one uključuju i:

- = sposobnost konstruktivnog komuniciranja u raznim društvenim situacijama (toleriranje stajališta i ponašanja drugih, svijest o individualnoj i kolektivnoj odgovornosti)
- = sposobnost stvaranja povjerenja i empatije prema drugim pojedincima
- = sposobnost otkrivanja frustracija na konstruktivan način (kontroliranje agresivnosti i nasilja ili obrazaca samouništenja)
- = pokazivanje interesa za druge i njihovo poštivanje,
- = spremnost da se prevladaju stereotipi i predrasude
- = sklonost postizanju kompromisa

Opseg građanskih kompetencija širi je od međuljudskih zbog njihovog postojanja na društvenoj razini. Mogu biti opisane kao skup kompetencija koje pojedincu omogućavaju sudjelovanje u građanskom životu društva. Neke od relevantnih kompetencija u okviru građanske kompetencije:

- = poznavanje građanskih prava i ustava zemlje domaćina, dosege njezine vlade, sudjelovanje u aktivnostima zajednice/okruženja i donošenju odluka na nacionalnoj i na europskoj razini; glasovanje na izborima
- = sposobnost pokazivanja solidarnosti iskazivanjem interesa za rješavanje problema koji pogađaju lokalnu i širu zajednicu
- = sposobnost učinkovitog povezivanja s javnim institucijama

- = spremnost na poštivanje vrijednosti i privatnosti drugih sa spremnošću reagiranja na protudruštveno ponašanje
- = prihvaćanje koncepta ljudskih prava i jednakosti kao osnove za solidarnost i odgovornost u modernim demokratskim društvima Europe, prihvaćanje jednakosti muškaraca i žena
- = uvažavanje i razumijevanje različitosti vrijednosnih sustava raznih vjerskih ili etničkih skupina
- = kritičko prihvaćanje informacija koje objavljuju masovni mediji.

III: Područja mirovnog obrazovanja koja obuhvaća međupredmetno područje Program odgoja i

obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo:

1. Obrazovanje za jačanje samosvijesti i identiteta ("JA")
2. Obrazovanje za međukulturno razumijevanje (JA – DRUGI)
3. Građanski odgoj i obrazovanje ("MI")
4. Odgoj i obrazovanje za mir i mirno rješavanje problema
5. Obrazovanje za održivi razvoj (Svijet kao cjelina)

Za one koji žele probati

Priručnici, istraživanja i prijedlozi za čitanje

- Maja Uzelac, Aida Bagić, Ladislav Bognar: **Budimo prijatelji**, Mali Korak, 1997.
- Maja Uzelac: **Za Damire i Nemire**, Mali Korak, 1999.
- Maja Uzelac: **Za Svemire** (priručnik o vršnjačkoj medijaciji), Mali Korak, 2001.
- **Za roditelje** (priručnik za rad s roditeljima), Mali korak, 2008.
- Ladislav Bognar, M.Nišć, Ljerka Tonković: **Miroljupci**; Centra za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, 2004.
- D. Maleš, Mirjana Milanović i Ivanka Stričević : **Živjeti i učiti prava: Odgoj za ljudska prava u sustavu predškolskog odgoja**, Istraživačko-obrazovni centar za ljudska prava i demokratsko građanstvo, 2004.
- **Svi različiti – svi jednaki**, Europski dom, Slavonski Brod
- J. Janković: **Sukob ili suradnja**, Alinea, 2007.
- Ksenija Bunčić - Đurđica Ivković - Josip Janković - Ankica Penava : **Igrom do sebe – 102 igre za rad u grupi**, Alinea, 2007.
- **Compass/Kompas**, odgoj mladih za ljudska prava, original: Council of Europe: <http://eycb.coe.int/compass/en/contents.html>

Prijevod: Europski Dom, Slavonski Brod

- Marina Ajduković, Nina Pečnik : **Nenasilno rješavanje sukoba**, Alinea, 2007.
- Zenzerović, I.: **Učiti za mir**: Analitička i normativna podloga za uvođenje vrijednosti, stavova i metoda mirpnog obrazovanja u formalni obrazovni sustav, CMS, 2011.
- **Ljudska prava u osnovnim školama: Teorija i praksa**, Centar za ljudska prava, 2009.
- **Politička pismenost kod mladih u Hrvatskoj i stavovi prema EU**, GONG, 2010.

Web stranice i drugi izvori:

Centar za mirovne studije: www.cms.hr

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava: <http://www.centar-za-mir.hr/>

Agencija za odgoj i obrazovanje: (stručna usavršavanja i radni materijali): <http://www.azoo.hr/>

Centar za ljudska prava: <http://www.human-rights.hr/>

Vijesti, materijali, informacije: Portal za <http://www.preventivni.hr/>

Pripremila: Iva Zenzerović Šloser, Mirovni studiji

Centar za mirovne studije, Zagreb

Večernji list, 20.10. 2011

Piše: Milena Zajović

Na Zagreb Film Festivalu premijerno je predstavljen "Oblak", dokumentarac Miroslava Sikavice o intimnoj pozadini medijski eksponiranog slučaja ubojstva Luke Ritza, koje je potreslo hrvatsku javnost.

Miroslav Sikavica zabilježio je najteže trenutke obitelji, prijatelja i bivše djevojke Luke Ritza, s kojima je proveo više od godinu dana nakon Lukina stradanja, snimajući potresnu svakodnevicu suočavanja sa smrću voljenog sina i prijatelja.

Najintimniji događaji

Bio je s Lukinim roditeljima u trenutku telefonskog poziva kojim je, nakon mjeseci agonije, policijski službenik priopćio roditeljima da su pronašli ubojice njihova sina. Bio je s njegovim prijateljima na posmrtnoj proslavi Lukina rođendana, samo godinu nakon što su ga u istoj prostoriji slavili s nasmijanim Lukom. Sikavičina kamera snimila je i Lukine znance koji su cijeli grad oblijepili fotorobotom njegova ubojice, u ganutljivom pokušaju da natjeraju policiju da napokon uhvati bjegunca. Zahvaljujući snažnom dokumentarističkom instinktu i očito velikom uloženom vremenu, "Oblak" Miroslava Sikavice dosad je najpotpuniji prikaz života Luke Ritza, koji prvi put prikazuje njegove roditelje kao obične, male ljude koji samo žele preboljeti svoj gubitak. A njega kao inteligentnog, hiperaktivnog tinejdžera punog ljubavi, koji je sanjao o karijeri rock-zvijezde ili komunističkog revolucionara.

Naslov filma preuzet je iz njegova školskog sastava, napisanog nakon prekida s djevojkom. U njemu se Luka prikazuje kao oblak u potrazi za morem koje bi ga ispunilo, a na kraju blijedi i ostaje lebdjeti nad zemljom u obliku jutarnje izmaglice. Taj emotivni tekst pred kamerama čita njegova djevojka, jedina ljubav Lukina mladog života. Kaže, zadnji ga je put vidjela u bolničkom krevetu, gdje se naoko oporavljao od kobnih ozljeda glave. Već tada je bio potonuo i bez energije kojom je uvijek prštao. Pitao je voli li ga još uvijek, a ona mu je odgovorila da ga nikad nije ni prestala voljeti.

Bez dosadnih stručnjaka

Upravo je u takvim trenucima vrijednost filma Miroslava Sikavice. On se ne pokušava tisućiti put baviti socijalnim fenomenom maloljetničkog nasilja, pred kamere ne dovodi stručnjake ili liječnike, već priču o Luki predstavlja kroz živote onih koji su ostali živjeti s činjenicom njegove smrti.

Među najtužnijim prizorima u filmu kadrovi su oca Rena, koji u samoći preslušava "Viva la Vida" grupe Coldplay. Taj singl Luka je tjednima iščekivao, a premijerno je pušten samo nekoliko sati nakon njegove smrti. Kadrovi "Oblaka" govore mnogo više od suhih dnevno-političkih analiza. Oni prikazuju stvarnost.

Jutarnji list, 24.10.2011.

Autor: Goran Penić

Autor dokumentarca o ubijenome mladiću: Luka Ritz nije bio slučajna žrtva. Ubilo ga je ovo društvo.

Miroslav Sikavica, autor dokumentarnog filma 'Oblak', priča o događajima nakon ubojstva mladića koje je potreslo Hrvatsku.

Kako je izgledao život roditelja Luke Ritza , njegovih prijatelja i bivše djevojke nakon tragičnog događaja od 12. lipnja 2009., kada se zauvijek ugasio život mladića koji je postao simbol borbe protiv nasilja među mladima, publika Zagreb Film Festivala vidjela je na svjetskoj premijeri dokumentarnog filma "Oblak" **Miroslava Sikavice**. Razgovarali smo s redateljem koji je tri godine sa svojim suradnicima radio na toj duboko emotivnoj priči.

Kako ste došli na ideju snimiti dokumentarac o Luki Ritzu? Negdje sam pročitao da vas je ta priča dirnula i zbog toga što imate neke sličnosti s Ritzom.

- Iako su od tada prošle više od tri godine, još mi je u živom sjećanju prvi novinski tekst koji sam pročitao, a da se u njemu spominje Lukino ime, "Posljednji ispraćaj umjesto veselja zbog mature", o tuzi i šoku Lukinih kolega kojima se sprovod poklopio s pisanjem mature, s potresnom fotkom mladića u crnoj odjeći kako bespomoćno čučni naslonjen na zid Krematorija s bijelom ružom u ruci. Zatim je Miljenko Jergović javno progovorio o izostanku osjećaja građanske solidarnosti i slučaj Luke Ritza povezo sa sarajevskim srednjoškolcem Denisom Mrnjavcem, kojeg su nekoliko mjeseci ranije u tramvaju nasmrtno izbolala trojica vršnjaka koje nije poznao. Taknuo me i emotivan post "Svi smo mi Luka Ritz" u kojem revoltiran bloger piše o napadu na Luku kao o napadu na sve nas: o smrti cijelog jednog načina odrastanja novozagrebačkih klinaca - bezazlenog muvanja po kvartu, parkovima i klupicama iza zgrade. Mogao sam samo suosjećajno zavapiti: 'Hej, i ja sam tako odrastao!' Drugo, u to vrijeme, moj je Toma imao oko šest mjeseci. Bio sam novopečeni tata, sretan i uzbuđen, ali, istovremeno, i totalno u frci kako odgojiti vlastitog klinca u današnjem netolerantnom, agresivnom društvu, gdje je empatija endemska kategorija. Osjetio sam se prozvanim.

Je li bilo teško raditi na tako osjetljivoj priči?

- Teško je raditi film o glavnom junaku koji nije živ, a još je i tragična žrtva. Lako vas zavara ta situacija, navuče na tanak led i patetiku. Kako napraviti film o super tipu i nepravednoj smrti, a izbjeći patos. Kako uspješno ekvilibrirati na toj tankoj žici kad radiš film o nekome koga više nema, a sve je još jako svježije, bolno i ispunjeno emocijama. U startu je to bila teška, ali izazovna situacija.

U filmu ste se bazirali na priču roditelja Luke Ritza i njegovih prijatelja. Primjetan je nedostatak drugih sugovornika. Jeste li pokušali raditi i drugu stranu priče?

- Počeli smo snimati bez čvrstog koncepta i na početku široko pratili i razvijali priču. Bilježili smo koncerte protiv nasilja, pokušavali smo doći do samih napadača, dežurali ispred Odjela za mladež Općinskog kaznenog suda, skrivali se u žbunju kad su bila ročišta i snimali potajice. Na kraju smo svjesno odustali od svega toga. Nismo željeli da u film uđe itko tko nije poznao Luku. A u to vrijeme su mediji, naravno s pravom, toliko iscrpno izvještavali o njegovu premlaćivanju, smrti, potrazi za maloljetnim počiniteljima, medicinskim vještačenjima i sl., da se nama činilo da u ovoj zemlji više nema nikoga tko ne zna tko je Luka Ritz. Mi nismo tražili informacije, nego emocije te smo se, na kraju, svjesno fokusirali na intimnu priču i film o gubitku. Znali smo da će, kad dim splasne, ostati samo svagdanja borba tih ljudi: kako i zašto nastaviti živjeti u ispražnjenom svijetu bez voljene osobe.

Koji je za vas osobno najbolji ili najjači dio u filmu? Je li to trenutak kad su uhitili napadače? Kako je to izgledalo, biti u tom trenutku s Renom i Suzi?

- Najpotresnija mi je možda bila scena koju smo smontirali od sijaset fotografija s Lukina sprovoda i kao podlogu stavili pjesmu "Poštar lakog sna" grupe Pips Chips & Videoclips, koja je,

uostalom, na prijedlog Lukine cure, i svirala na njegovu pogrebu. Gotovo da sam u zamrznutim kadrovima mogao vidjeti Suzi kako kroz suze tiho izgovara stihove: "Samo tebi svira bend..." Od onih koje su našle mjesto u filmu, najupečatljivija mi je scena u kojoj Reno priča da je Luka uzaludno čekao objavu novog albuma Coldplaya i da su ga, baš kao za inat, pustili u prodaju na dan njegove smrti; kako su ga sasjekli stihovi: "For some reason I can't explain, I know Saint Peter wan't call my name".

Kako ste vi doživjeli Luku za snimanja dokumentarca?

- Luka je bio normalan klinac, ni anđeo ni vrag - kako je sam sebe negdje opisao. Imao je svoj svijet i profiliran glazbeno-filmsko-književni ukus: Pearl Jam, Cameron Crowe, Nick Hornby. Črčkao je po bilježnicama svoje otkačene strip-junake: glistu Milorada, Janka koji voli cvijeće, Ivicu koji je umislio da je punker, itd. Imao je barem dvije crte koje posebno cijenim kod ljudi: ironičnost i duhovitost. I ne najmanje važno, bio je liberalan, tolerantan i zazirao je od nasilja, što je rijetkost u njegovim - testosteronskim godinama.

Na kraju ste postali i prijatelji s Lukinim roditeljima. Što za vas znači to prijateljstvo?

- Dobio sam prijatelje za cijeli život. O njima puno govori činjenica da s njihove strane nikada nije bilo pritiska oko filma. Kod njih sam se uvijek osjećao dobrodošao, gotovo kao član obitelji. Reno mi je maltene uzor. Takav kit bih ja htio biti.

Kako će publika reagirati na vaš film, ima li on neku posebnu poruku protiv nasilja među mladima?

- Ne znam, iščekujemo reakciju publike i strepimo. Što se tiče posebne poruke, "Oblak" nije film s porukom. Nije ciljano rađen da bi služio nenasilnoj edukaciji ili nečemu drugome. Uostalom, nije zadaća društveno angažiranog filma poučavati, nego ukazivati. Možda ima nečeg dubljeg i simboličnijeg u Lukinoj smrti. Naime, nekako mi se čini da Luka nije bio proizvoljna, slučajna žrtva. To je bio klasičan, neravnopravan sukob između izuzetnoga pojedinca koji je, usprkos svojoj mladosti, zagovarao liberalizam, toleranciju i moralnu odgovornost i poremećenog, postratnog, tranzicijskog društva u kojem je nasilje legitiman i društveno prihvaćen model djelovanja. A u frustriranom, agresivnom društvu, čini se, nema mjesta za one koji su drukčiji.

Slobodna Dalmacija, 26.10.2011.

Piše: Marko Njegić

Miroslav Sikavica: Luku Ritza sam upoznao kroz silnu tugu njegovih roditelja

Brutalno premlaćivanje zagrebačkog maturanta **Luke Ritza** (18) i njegova posljedične smrti od izljeva krvi u mozak potresli su domaću javnost 2008. godine.

Tim užasnim slučajem pozabavio se mladi redatelj **Miroslav Sikavica** u hvalevrijednom dokumentarcu "Oblak", premijerno prikazanom u četvrtak na Zagreb Film Festivalu. "Oblak" je intimni pogled na traumatični gubitak sina, momka i prijatelja, ujedno i "priča o potrebi i važnosti građanske solidarnosti i aktivizma u današnjem društvu".

- Na žalost, Luku nisam osobno poznao. Ali, zaintrigirao me je njegov slučaj. Kada sam krenuo u projekt, bila su prošla skoro tri mjeseca od njegova premlaćivanja i posljedična izljeva krvi u mozak. Policija je tapkala u mraku s istragom. Nitko nije znao tko su počinitelji i gdje žive. Možda šeću istim kvartom kao Lukini roditelji i prijatelji. Bilo je to vrijeme nelagode. Ulice i parkovi su

izgubili svoju bezazlenost. Nitko više nije bio siguran u ovom gradu.

Vukla me solidarnost i suosjećanje. Kažu da čovjek umre svaki put kad izgubi svoje najbliže. Zanimalo me što proživljavaju Lukini najbliži. Osim par njegovih revoltiranih frendova i poznanika, o Luki su tada šutjeli svi: i njegovi sugrađani, i mediji, i počinitelji koji su se pod zavjetom šutnje skrivali iza brojnih (novo)zagrebačkih prozora. Odlučio sam se angažirati i involvirati – pripovijeda nam Sikavica.

Koliko dugo ste radili na filmu? “Oblak“ pokriva raspon od godinu dana nakon Lukine smrti.

- Film se snimao pune dvije godine, ali s velikim rupama u kontinuitetu jer smo snimateljica Iva Kraljević i ja paralelno radili na drugim projektima. Kako nije bilo vremena čekati natječaje za sufinanciranje filmske proizvodnje, u snimanje smo ušli bez prebijene pare. Zahvaljujući angažmanu producenčke kuće Fade In, dobili smo njihovu opremu i bezrezervnu podršku.

Nedostatak financijskih sredstava usmjerio nas je prema najnužnijoj ekipi, filmskom minimalizmu i sporadičnom intenzitetu rada. U montaži smo se odlučili za dramaturgiju prve godine dana u životima Lukinih najbližih i za intimnu priču o gubitku. Tu smo godinu najekstenzivnije zabilježili, a bila je i najtraumatičnija za osobe koje smo pratili.

Koliko vam je bilo teško provoditi vrijeme sa Lukinom ožalošćenom obitelji, prijateljima... s obzirom da vam je to prvi dugometražni dokumentarac? Uspijete li se distancirati od teme kojom se bavite? Koliko su se njihova tuga, bijes i razočarenje nastanili u vama?

- To mi je prvi dugometražni dokumentarac, ali ne i prvi općenito. Prije toga sam napravio više od 30 epizoda dokumentarnog serijala za mlade “Direkt”, gdje sam se bavio raznim osjetljivim problemima i različitim mladim ljudima. Dakle, imao sam neko iskustvo iza sebe. Dovoljno da znam da je svaka priča osjetljiva i teška na svoj način. I da ne čini priča film, nego ljudi.

Ne možeš snimiti uvjerljiv i živ dokumentarac ako nisi suosjećajan i empatičan, ako ne znaš slušati svoje likove, ako ih ne doživljavaš kao subjekte. Za ovaj tip dokumentarca ja se nisam htio distancirati niti od teme niti od likova. Moja pozicija je bila angažirana od početka. To ne znači da sam radio film s porukom, niti dizao spomenik Luki. Želio sam samo iznutra, iz privilegirane pozicije, zabilježiti ono što se dešavalo daleko od očiju javnosti.

Jeste li pokušali saslušati “drugu stranu priče“, doći do Lukinih napadača?

- Jesmo. To je bila ideja na početku. Čuti njihovu verziju priču, saslušati ih, vidjeti tko su oni, gdje žive, iz kakvih obitelji dolaze, u kakvom društvu se kreću, jesu li svjesni počinjenog kaznenog djela itd. Međutim, nitko od tih maloljetnih napadača i njihovih obitelji nije htio o tome pričati. Maloljetnički sud je štutio njihove identitete, a sami osumnjičeni, nakon što su se slomili pred policijskim istražiteljima i priznali sve, ubrzo su, nakon susreta s odvjetnikom, obrnuli ploču i počeli se braniti šutnjom. I tako su odšutjeli do kraja.

Očigledno je šutnja na svim društvenim razinama danas paradigma ponašanja. Pokušali smo psihološki i sociološki profil tih Lukinih napadača pokriti preko novinara i sociologa nasilja koji su istraživali i pratili slučaj. Ali, nas ta vrsta informativnosti nije zadovoljavala. Mi smo tragali za emocijama. Na kraju smo se odlučili da oni ne zavrjeđuju na taj način biti u istom filmu s roditeljima i prijateljima njihove žrtve.

Kako komentirate to što je istraga bila izbačena iz medija, što je policija tapkala u mraku s maloljetnim počiniteljima zločina?

- Recimo jedna mala usporedba, uz dužan pijetet prema svim žrtvama. Četiri mjeseca nakon što je Luka brutalno pretučen i ubrzo umro, ustrijeljena je na stubištu svoje zgrade **Ivana Hodak**, kćer poznatog zagrebačkog odvjetnika i bivše potpredsjednice hrvatske Vlade. Cijeli grad je tada bio pod policijskom opsadom, centar Zagreba su nadlijetali helikopteri, očevidu je prisustvovao sam vrh Ministarstva unutarnjih poslova, zbog neučinkovitosti odmah je smijenjen ravnatelj policije.

Što se od toga desilo nakon Lukine smrti? Ništa. Nije ni čudo da je Lukinim prijateljima bio pun k... svega kada su se plakatima zapitali "koliko puta moraju još umrijeti da bi proradila nečija savjest i napadači na Luku Ritza bili izručeni u ruke pravde".

Dirnula vas je akcija Lukinih prijatelja koji su lijepili po gradu fotorobot ubojice?

- Kada znate njihove godine, zadivljuje njihova osviještenost i osjetljivost na nepravdu. Ti njihovi plakati su digli javnost na noge, potaknuli emocionalnu reakciju građana i, na kraju, posljedično, doveli do uhićenja napadača.

U jednoj sceni filma Zagreb je uspoređen sa zloglasnim Bronxom.

- To je komentar **Suze Ritz** na vijest u Dnevniku o najnovijem slučaju mafijaškog ubojstva u Zagrebu. Minutu kasnije zazvonio joj je mobitel. Zvao ju je policijski istražitelj da joj kaže kako su konačno uhitili osumnjičenike za brutalno premlaćivanje njezina sina. Bilo je to točno prije tri godine, 21. listopada 2008. godine. U nepunih deset mjeseci te godine u Zagrebu se dogodilo 11 ubojstava i čak 40 pokušaja ubojstava.

Kako vi osobno gledate na moderno nasilje u Lijepoj našoj i šire, napadanje iz "čiste dosade", na supkulturnu, političku i inu mržnju?

- Godine 2009. izašli su rezultati istraživanja "Mladi i sigurnost", gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom: osjećaju li se mladi sigurno u gradu Zagrebu. Rezultati su alarmantni. Nasilje među mladima poprimilo je zabrinjavajuće razmjere. Približno svaki treći mladi čovjek je bio izložen nekom obliku nasilja tijekom 2008. ili je sudjelovao u tučnjavi te godine. Porastao je broj prijavljenih kaznenih djela nanošenja teških tjelesnih ozljeda, uz visok udio maloljetnih počinitelja.

Još više zabrinjava činjenica mladi danas biraju nasilje kao oblik zabave, kao jedan od načina provođenja vremena tijekom izlaska te da postoji posvemašnja netolerancija prema različitim od sebe. A bome ne postoji ni strah od kazne. Kada pogledamo oko sebe, nije ni čudo. Nasilje je postalo u našem društvu poželjnim i općeprihvaćenim modelom djelovanja.

Odrastaju li moderna djeca bez kućnog odgoja?

- Danas se roditelji ne bave svojom djecom. Prezauzeti su sobom i svojim problemima pa se rješavaju brige oko djece tako da im upale TV ili kompjuter, ili kupuju njihovu pažnju poklonima.

Može li "Oblak" odagnati crne oblake nasilja i ukloniti ga s ulica?

- Ne postoji receptura ni jednoznačan odgovor na pitanje nasilja. Ono što kao društvo možemo jest— jačati empatiju, socijalne vještine komunikacije i tehnike nenasilnog rješavanja sukoba, poštovati druge, učiti razumijevati i izražavati vlastite osjećaje te razvijati samokontrolu. Nadam se da je "Oblak" naš prilog toj borbi.

Moj Film, 24.10.2011.

Razgovarala: Iva Cikojević

Intervju - Miroslav Sikavica: Nije lako snimiti dokumentarac o osobi koje više nema

„Životni cilj mi je ili napraviti uspješnu karijeru kao basist u bendu ili pokrenuti komunističku revoluciju. Kuda idem ne znam, ali htio bih kad umrem, da me kremiraju i stave u neku lijepu pepeljaru.“

- načrčkao je u jednu od svojih bilježnica tada četrnaestogodišnji **Luka Ritz**, koji je tek mjesec dana nakon svog 18. rođendana brutalno pretučen od svojih vršnjaka, a potom i uslijed zadobivenih ozljeda preminuo u zagrebačkoj bolnici.

Lukina je smrt potresla hrvatsku javnost i potaknula dotad neviđenu građansku kampanju otpora eskalaciji maloljetničkog nasilja. Dok je policija u potrazi za maloljetničkim počiniteljima mjesecima tapkala u mraku, Lukini su ožalošćeni i revoltirani frendovi, u nadi da će i potragu za nasilnicima ubaciti u višu brzinu, kao i možda probuditi savjest ubojica, krenuli u akciju lijepljenja plakata s kojih je vrištalo –*Zagrebe, zašto štitiš ubojicu* i *Želimo siguran grad – Luka Ritz – da se ne ponovi*.

Upravo je to bila kap koja je prelila čašu redatelju **Miroslavu Sikavici** (jednog od stjegonoša svojedobno vrlo popularnog Direkta – obožavao ga je i Luka Ritz), pa je prema onom „*tko ne djeluje, sudjeluje*“, stao iza kamere i godinu dana pratio Lukine najbliže u svagdanjoj borbi s bijesom, tugom i razočaranjem i uspomenama na njega. Tako je nastao **dokumentarni film „Oblak“**, koji progovara o važnosti građanske solidarnosti i aktivizma u današnjem društvu, a premijerno je prikazan na netom završenom Zagreb Film Festivalu, gdje je vladala prava jagma za ulaznicama. Kako je uspio otvoriti vrata Lukine obitelji zakračunata traumatičnim gubitkom, kako su se slagale ciglice priče te može li na koncu „**Oblak**“ rastjerati mrak, porazgovarali smo s glavnim i odgovornim, redateljem, scenaristom i producentom, Miroslavom Sikavicom...

Iza sebe imate mnogo filmskih „utakmica u nogama“, no ovo je vaš dugometražni prvijenac. Je li upravo tema, proizašla iz istinitog tragičnog događaja, bio kotačić koji je sve pokrenuo?

Tema je bila važan okidač, no ne i presudan. Naime, uvijek se više stvari mora poklopiti da se prihvatite snimanja dokumentarnog filma, jer je svaki filmski projekt iscrpljujući te traži od vas stopostotan angažman. S druge strane, nisu ni sve teme podesne za snimanje, iako vam se na prvu možda mogu činiti filmskima. Za Lukin sam slučaj, naravno, saznao preko novina i zaintrigirao me je. Šokiralo me to što mu se dogodilo. I ja sam dijete ovog grada. Ostavio sam svoje djetinjstvo na njegovim ulicama. Naravno, bio sam istodobno i bijesan i tužan i razočaran. Tada još nisam razmišljao o filmu. Strahovito je teško snimiti dokumentarac o nekome tko više nije živ, a pritom je, kao u ovom slučaju, još i tragična žrtva. Nužno si upao u klopku patetike, a to zasigurno za film nije dobro. Mene je zanimala i dirala ta tema, ali ne sociološki, već me više zanimalo ono psihološko u njoj: kako se s gubitkom nose Lukini najbliži, što oni proživljavaju, kako nastaviti živjeti nakon takve tragedije i sl. Trebalo mi je neko vrijeme da osvjestim svoj društveni angažman. Kap koja je prelila čašu, nesumnjivo je bila gerilska akcija Lukinih prijatelja koji su plakatima prozivali svoje sugrađane i policiju. Ukratko, kada sam počeo snimati (a i dugo još kasnije), nisam imao pojma da radim dugometražni dokumentarac, a još manje da će taj isti dokumentarac biti dovoljno dobar da ima svoj kinofilmski život, da će potom imati premijeru na Zagreb Film Festivalu na kojem će naposljetku biti jagma za ulaznicama. Još uvijek mi je to sve sasvim ludo.

Kako to da je vaš kreativni vjetar zapuhao u smjeru dokumentarnih, a ne primjerice, što je očekivanije, igranih filmova?

Prije su redatelji u nas najuobičajenije započinjali i razvijali svoj filmski put i jezik kao dokumentaristi. Dokumentarci su tada bili ulaznicom u igrano-filmski svijet, gotovo pa uvjetom za kasniju igrano-filmsku karijeru. Nisu bili na cijeni kao danas. Danas su dokumentarci raznovrsniji i intrigantniji od svoje igrano-filmske "braće". Ja naprosto volim dokumentarnu formu. Osjećam se dobro i sigurno u njoj. Volim žive ljude, stvarne osobe. Volim snimati u prirodnim interijerima i eksterijerima. Volim nenamještene situacije i bilježenje spontanih razgovora. Čak i među igranim filmovima više cijenim one dokumentarnije, manje stilizirane, "zbiljske" priče koje se oslanjaju na lik, a ne na fabulu.

Kako je proteklo snimanje, jeste li naišli na neke prepreke, koji su vas trenuci najviše dirnuli?

Nismo uspjeli doći do maloljetnih počinitelja kaznenog djela napada na Luku Ritza. Prema Zakonu o sudovima za mladež Kazneni sud je čuvao u tajnosti njihove podatke i štitio njihov identitet. Premda su novinari vrlo brzo hakirali podatke te napravili njihov socio-psihološki profil. Na kraju smo odustali od posredničkog prikaza informacija. Zatim, ni tjeskobnim, izgubljenim Lukinim frendovima nije bilo ni lako ni svejedno stati ispred kamere, otvoriti se, pustiti strane osobe u svoj život. Također, neki od njih nisu željeli govoriti ispred kamere. Cijela im je situacija je bila ionako previše šokantna pa smo poštovali njihovu želju. Dirnulo me kako su nam Suzi i Reno (roditelji Luke Ritza) bezrezervno i širom otvorili vrata, koliko je Lukina ekipa sjajna, kako je sam Ritz bio duhovit i vrcakav tip. Čitajući njegove bilježnice, otkrivao sam ga kao osobu. Sada mi se često motaju po glavi, kao neki flash-backovi, njegovi likovi iz bilježnica i strip-junaci pa se smijem. Isto tako, prekrasna je bila inicijativa i gesta 18. gimnazije u Zagrebu koja nam je prije dvije godine donirala sredstva prikupljena s malonogometna turnira posvećena nenasilju.

Vrlo složeno posttraumatsko iskustvo gubitka voljene osobe iziskivalo je nimalo lak pristup članovima obitelji i prijateljima Luke Ritza. Kako je bilo uvući se u njihovu kožu i kakvog je traga to iskustvo ostavilo na vama?

Djelomično sam na ovo pitanje odgovorio prijašnjim odgovorom. Nekako se znam prišmajhlati ljudima. Volim ih i nikad im ne pristupam cinično. I volim slušati, što je danas, čini mi se, rijetkost. Imam osjećaj da živimo u džungli egoista u kojoj nitko nikoga ne čuje.

Jeste li pokušali dospjeti do „druge strane medalje“, onih koji su odgovorni i krivi za taj zločin? To bi dalo snažan pečat ovoj priči...

Tu se s vama samo djelomično slažem. Naravno da bi bilo zanimljivo čuti njihovu priču. I mi smo pokušavali, kao što sam već rekao, doći do napadača na Luku Ritza. Poslije smo njihove motive i *background* pokušali posredovati preko novinara koji su pratili taj slučaj. No, taj nas tip indirektnosti i informativnosti nije zadovoljavao. Na kraju smo se odlučili za intimnu priču i svagdanju borbu Lukinih najbližih tako da su svi ostali ispali iz igre. Priča oko napadača, motiva i razumijevanja počinjenog kaznenog djela traži drukčiji pristup, dramaturgiju i poseban film. Na tu temu mi smo u međuvremenu radili dokumentarac, "Od 6 mjeseci do 3 godine", s pričama maloljetnih delikvenata u Odgojnom zavodu Turopolje, gdje su preodgajani i Lukini napadači.

Uglavnom ste se vrtjeli u začaranom krugu intime i tuge Lukinih najbližih, a vrata koja vode do šireg društvenog konteksta gdje se treba postaviti veliki upitnik i uskličnik borbe protiv maloljetničkog nasilja, klimavosti državno-pravnog aparata te odgoja mladih na mikro planu, ostala su zatvorena. Zašto?

Zato što me kao autora ne zanimaju informacije, nego emocije, odnosno psihologija, a ne sociologija. Ne zanima me fenomenologija nekog slučaja, nego zbiljska drama koja se odvija iza nečijih vrata. Mene zanimaju mali, obični ljudi, a ne sociolozi, novinari, liječnici, odvjetnici i sl. Slučaj Luke Ritza je bio medijski vrlo dobro praćen i o njemu i o njegovim napadačima se puno pisalo. Kao, uostalom, i o maloljetničkom nasilju. Uglavnom jalovo i loše. Svatko ima o tome neki tobože važan stav, a nitko nije u stanju nešto konkretno napraviti. Uostalom, ne volim preuzetne dokumentarne filmove, senzacionalistički pristup, ni glagoljive, a isprazne komentatore. Ostavljam prostor nekome drugome da napravi film o "uskličniku borbe protiv maloljetničkog nasilja". Mene više zanima dječak Luka i njegov svijet, a manje njegov medijski dvojniki.

Kakvi su bili dojmovi obitelji i prijatelja?

Oduševljeni su. Kažu da je dokumentarac napravljen nevjerojatno točno, kao da smo poznavali Luku. Isto tako, poslije premijere, bilo je mnoštvo reakcija na film ljudi koji ga uopće nisu poznavali (kao ni njegovu obitelj ni prijatelje), ali ih je dokumentarac svejedno vrlo dojmio. Poput, recimo, prijateljica jedne od žrtava u nesreći vlaka u Rudinama 2009. godine koje su se javile Lukinoj mami Suzi na e-mail emocionalno suosjećajući.

Nedugo nakon Lukine smrti i jedno je zagrebačko kazalište na scenu postavilo predstavu koja oštro i promptno reagira na Lukin slučaj te vrišti od apela za djelovanjem, a potom je uslijedio i vaš film. Kulturna je scena udarila u zvono za uzbunu, hoće li oni koji trebaju imati dovoljno sluha i može li „Oblak“ nešto promijeniti?

Predstava "Ovo bi mogla biti moja ulica" je znatno eksplicitnija u tom apelu nego što je "Oblak" kao film. Kazalištu je prirođenija ta epska, brechtijanska funkcija preodgajanja društvene svijesti. S filmom je nešto drukčije. Ako ne radiš politički dokumentarac, onda se moraš osloniti na likove, zbiljske, stvarne ljude, a ne na funkcije. Ne možeš se identificirati i empatizirati s nekim tko izgovara poruke. Predstava je bila vrlo gledana, uzburkala je brojne mlade ljude, dofurala ih u kazalište i natjerala ih na razmišljanje i prosuđivanje. Svaka čast. Ne znam, hoće li to biti slučaj i s "Oblakom". No, već sada imamo mnogo upita da se film prikaže u drugim gradovima i školama širom Hrvatske.

Jeste li „Oblaku“ iskovali budućnost? Kako će i dalje biti nadohvat ruke publici koja ga želi vidjeti?

Dogovaramo distribuciju i veselimo se njegovom budućem životu.

KINO Valh'

